Два світи, одна війна: як тюремні «поняття» та армійська дисципліна співіснують на передовій

04 травня 2026 р., 21:03
572 0

Два світи, одна війна: як тюремні «поняття» та армійська дисципліна співіснують на передовій
Два світи, одна війна: як тюремні «поняття» та армійська дисципліна співіснують на передовій

Ухвалений у травні 2024 року закон ¹ 11079-1 відкрив двері до ЗСУ тисячам ув'язнених, створивши унікальний прецедент у сучасній історії. Проте за фасадом офіційних звітів ховаються складні людські долі та зіткнення двох кардинально різних світів: армійської дисципліни та тюремних «понять».

Костянтин Май у матеріалі для видання «Думка» досліджує, як специфічна школа виживання за ґратами конвертується у стресостійкість на «нулі».

Це розповідь не про статистику, а про живих людей — харків'ян «Фазу», «Льову», «Гаму» та «Льосика», які попри погашені судимості та вік обрали шлях добровольців. Чому нецензурна лайка інструктора в «учебці» може призвести до рукопашної з командиром, як специфічне розуміння честі допомагає тримати позиції під Покровськом упродовж тижнів та чому випадки СЗЧ серед цієї категорії бійців часто закінчуються добровільним поверненням на фронт. Цей матеріал — глибокий аналіз того, як «люди з минулим» стають частиною майбутнього України, доводячи свою вірність державі кров'ю та нагородами.

Залучення ув'язнених до бойових дій – історична практика, що використовується для поповнення армії, часто з обіцянкою амністії

Приклади включають штрафні батальйони в СРСР під час Другої світової війни, використання каторжників в арміях минулого та сучасні ПВК. "Французький Легіон" з моменту заснування в 1831 дозволяв новобранцям записуватися під вигаданими іменами, що приваблювало людей, які ховаються від правосуддя або мали проблеми із законом у своїх країнах.

Участь у бойових діях громадян із кримінальним досвідом, як правило, була ефективною. Незважаючи на те, що це завжди було пов'язано з високим ризиком, дисциплінарними проблемами, етичними та юридичними питаннями. У таких бійцях командування завжди приваблювало стресостійкість, самостійність, уміння швидко приймати рішення, можливість діяти в умовах обмежених ресурсів та невибагливість.

Два роки тому, на початку 2024 року, у суспільстві та у ЗМІ розпочалося активне обговорення проекту нового закону, який дозволяв би закликати до ЗСУ ув'язнених.

До травня 2024 року особи, засуджені за тяжкі злочини, були позбавлені можливості мобілізуватись, навіть після зняття судимості. Це обмеження, викладене у ст. 37 закону "Про військовий обов'язок та службу".

18 травня 2024 року було ухвалено Закон України ¹ 11079-1, що дозволяє добровільну мобілізацію засуджених (за нетяжкі злочини) в обмін на умовно-дострокове звільнення (УДЗ). Ув'язнені служать у спеціалізованих підрозділах після проходження військово-лікарської комісії. Обмеження не стосуються осіб, які вчинили тяжкі злочини (вбивства, зґвалтування, корупція). Примітно, що спочатку особи, засуджені за корупцію, не могли бути мобілізовані, що не завадило пізніше багатьом корупціонерам саме таким способом, вступом до лав ЗСУ, уникнути відповідальності.

Військовослужбовець 93 бригади після УДЗ, лютий 2025 року / Фото: Думка, усі використані фото не мають відношення до дійових осіб в матеріалі

Відомостей, як воюють мобілізовані з місць позбавлення волі в обмін на умовно-дострокове звільнення, у загальному доступі небагато. Але ми маємо можливість поспілкуватися з харків'янами, які мали вже погашену судимість і зараз є військовослужбовцями ЗСУ:

- *Геннадій К. "Фаза". Уродженець Харкова. 39 років. Був засуджений у 2011 році за розбій.*
- *Олександр Ф. "Льова", 48 років. Харків'янин, район Залютине. Судимість за шахрайство, скоєне особливо великих розмірах.*
- *Ігор Г. "Гама". 55 років. Судимості за розбій, завдання тяжких тілесних ушкоджень.*
- *Леонід "Льосик", 52 роки. Пісочин. Ненавмисне вбивство.*

Як опинилися у ЗСУ?

"Наприкінці 2023 року сам пішов до ТЦК. Хоча був знятий з обліку, і жодних проблем не було. Відповідь на запитання "чому", складна і неоднозначна. В армії я неодноразово зустрічався з тими, хто, як і я, "відмотали термін" і пішли добровольцями. Найчастіше, серед причин – відсутність роботи, матеріальні труднощі і у зв'язку з цим напружена ситуація в сім'ї. Але були й унікальні випадки. Наприклад, закохався мужик у військову-медика і пішов до неї в підрозділ. Один хлопець із Салтівки в процесі бійки у місцевій "розливайці" сильно побив суперника, і, не чекаючи на візит дільничного, вирушив у військкомат. А ще спілкувався з колишнім "сидільцем" у віці, його всі "Дід" називали. У нього за печами під двадцять років відсидки. Так він розповідав, що коли дізнався, що тепер його можуть мобілізувати, сам пішов, бо не хотів ховатись: "половина життя і так пройшла в бігах".

Проблеми з дисципліною

Певні проблеми у колишніх ув'язнених починаються ще в учебці. Як правило, це люди, які звикли до дисципліни, режиму та підпорядкування. Не секрет, що інструктори в роботі з мобілізованими використовують не лише досить жорсткі методи фізичного впливу, але й супроводжують це постійними нецензурними виразами. Зазвичай, нелегку солдатську муштру сприймають адекватно, є розуміння ситуації – війна, субординація. Але за роки ув'язнення встановлюються певні поняття, які закріплюються лише на рівні інстинктів і рефлексів.

Військовослужбовці 93 бригади після УДЗ, лютий 2025 року / Фото: Думка

"Інструктор дуже часто у своїй промові, звертаючись до солдатів, використовував нецензурні висловлювання про сексуальні стосунки з його матір'ю. Для когось це звичайні слова, а хтось сприймає це як особисту та важку образу.

Окремо стоять нецензурні та жаргонні слова та вирази з натяком на нетрадиційну сексуальну орієнтацію конкретної людини. У місцях ув'язнення з перших днів привчаєшся до того, що якщо тебе назвали будь-яким словом, що має на увазі гомосексуалізм, і ти промовчав у відповідь, ніяк не відреагував, то до тебе будуть ставитися саме як до гомосексуаліста.

Звичайна реакція на таку лайку – бійка, навіть якщо суперник свідомо сильніший і результат вирішений наперед. Деякі реагують саме так, вступаючи у рукопашний конфлікт зі своїм безпосереднім командиром. Навіть розуміючи, що буде обов'язковим покарання".

З чуток, у навчальних частинах мають вивчати особисту справу військовослужбовця та враховувати у навчанні його минулий досвід.

"У мене не було конфліктів із інструкторами в учебці. Ставилися нормально, з розумінням, принаймні до мене. А ось уже в частині якийсь "старослужитель", як він себе називав, намагався нас, новоприбулих, строїти. В принципі, мав право – звання було вищим. Але слова вживав неправильні, які до військової служби відношення не мають. Одного разу я "схавав" неприйнятне слово на свою адресу, думав випадково. Але потім знову просто в процесі спілкування звернувся до мене, використовуючи це слово. Я відповів. Дав йому раз на вухо. Конфлікт не роздмухували. Була серйозна розмова з командиром роти. Виявилося, що у цього "старослужителя" такий випадок не перший. Мене не покарали".

СЗЧ

Немає точних статистичних даних, що бійці з колишніх ув'язнених найчастіше йдуть у СЗЧ.

"Вперше я зірвався у СЗЧ 2024 року. Нас тоді відвели на відпочинок після двох місяців на "нулі". Приїхали пізно вночі, відзначили, а вранці я вже їхав додому до дружини. Шукати мене почали майже одразу, а я й не ховався. Сказав, що побачу сім'ю, маленького сина – народився перед війною – і повернусь. На третій день по мене навіть машину прислали. Після того я кілька разів так само йшов. Завжди повертався. Іноді командир карає, штрафував. Але я воюю вже три роки і маю нагороди та пошану командирів. Воюю добре. Тож переважно прощають".

Військовослужбовець 93 бригади, позивний "Кабан", після УДЗ, лютий 2025 року / Фото: Думка

Як воюють

Як правило, бійці, які пройшли тюремну школу виживання, гідно поводяться в бойовій обстановці і не дуже охоче розповідають про бойові будні. Це так само з набутих звичок – хвалькув і надмірно балакучих не поважають. Достатньо того, що з чотирьох військовослужбовців, які погодилися відповісти на запитання, у всіх чотирьох були поранення, після яких вони повернулися до строю, двоє мали важкі поранення, а троє мають урядові нагороди.

Для бійців "з колишніх" особливо актуально не показати страх перед побратимами, не виглядати боягузом, не дати слабину, "не дати задню". Така якість притаманна більшості чоловіків. Але там від твоєї сміливості і від твого "духу" залежить і твій статус, і твій рівень життя.

"Я навчався на кулеметника. Спершу служив у мобільній вогневій групі, збивав безпілотники. Потім направили кулеметником до бойової частини на Донбасі. Воював у найгарячіших точках, на Покровському та Крахівському напрямку. Якось "не по масті" хвалитися, але раз удвох із побратимом два тижні тримали позицію. Тоді мене вдруге контузило.

У 2024 році був серйозно поранений. Після лікування та відпустки повернувся до частини. Пізніше виявились проблеми із серцем, знайшли каміння у нирках і виразка шлунка відкрилася. Був нагороджений Президентом України медаллю "Захисника Вітчизни". Після лікування мені запропонували службу в ТЦК, я відмовився і знову повернувся до частини".

Військовослужбовець 93 бригади після УДЗ, лютий 2025 року / Фото: Думка

У ЗСУ гідно воюють громадяни України, мобілізовані та добровольці, включаючи професійних військових, а також іноземні легіонери із понад 30 країн. Основа армії – це жителі України, які стали на захист країни. І громадяни, які раніше засуджені і відбули покарання, лише незначна частина Збройних Сил.

Автор**: Костянтин Май**

Джерело: ДУМКА

Аліна Ігнатенко

Аліна Ігнатенко

Журналіст-розслідувач

Готує аналітичні матеріали та розслідування. Працює з відкритими реєстрами, судовими документами та офіційними базами даних.

Сторінка для друку

Теги: в'язні, засуджені, військовослужбовці, Кримінал, Мобілізація, ЗСУ

Читайте по темі:

Від початку доби на фронті відбулось 166 боїв, — Гештаб
Постраждав ветеран війни: Київський міський ТЦК відреагував на гучний скандал у Шевченківському районі
Жорсткіші зарплатні рамки та тотальний аудит: Кабмін кардинально змінив правила бронювання
«Полтавського палія» затримали на СЗЧ: герой відомого мему погрожував спалити військкомат
Керував бізнесом просто з камери: у Львові в'язень СІЗО налагодив дистанційний продаж штурмової зброї
590 квадратних кілометрів з початку року: Зеленський заявив про масштабне звільнення українських територій
Від 500 кг вибухівки до пластиду: ДБР повідомило про підозру ще двом військовим у справі про збут зброї
У Києві ветерана побили представники ТЦК та ДФТГ — поліція
Понад 6 тисяч набоїв і зброя: на Чернігівщині затримали військового в СЗЧ
У столиці затримали 18-річну за напад на військового

Коментарі:

comments powered by Disqus

Важливі новини
22:24, 21 травня 2026 Бізнесмени
4,5 мільйона доларів у землю біля Буковелю: експменеджер оборонної «Fire Point» Ігор Хмельов скуповував гектари під час війни
23:54, 20 травня 2026 Корупція
«Транш від МВФ» із пральні Міндіча: помічниця Чернишова Марина Медведєва носила кеш на VIP-маєтки «Династії»
23:48, 20 травня 2026 Корупція
«Вкрасти, відмити, сховати»: як Андрій Єрмак рятував VIP-маєтки «Династії» від конфіскації
Останні новини
23.05.2026, 14:33 • Війна Окупанти заявили, що внаслідок удару по гуртожитку в окупованому Старобільську загинуло 11 осіб, серед них 8 дівчат
23.05.2026, 14:33 • Події Перед відставкою Тулсі Габбард готує серію гучних розсекречень: COVID-19, «російська справа» і вибори 2020
23.05.2026, 14:30 • Події НЛО у військових звітах США: Пентагон оприлюднив відео, які не мають пояснення
23.05.2026, 14:30 • Силовики Як справа BVLGARI з Китаю розвалилась у суді: критичні помилки митниці у встановленні особи
23.05.2026, 13:21 • Події У Китаї внаслідок вибуху на шахті загинули щонайменше 90 людей
23.05.2026, 13:18 • Олігархи Bloody Russian Railways money in Marbella villas: how Boris Usherovich turned Mettmann Public Company Limited into the Kremlin's offshore "laundromat"
23.05.2026, 13:12 • Корупція Mafia gambling money, offshore shells and fake tech deals: The dirty financial network behind Talenta Labs and Ramphastos
23.05.2026, 13:12 • Бізнесмени Майже 50 мільйонів євро через Кіпр: як Mettmann Public Company Limited стала вузлом санкційного обходу РФ в ЄС
23.05.2026, 13:12 • Війна РФ атакувала траурну колону в Сумах: є загиблий і дев'ятеро постраждалих
23.05.2026, 13:09 • Війна Захисники за добу ліквідували ще 950 російських окупантів
23.05.2026, 13:09 • Події У Каліфорнії оголосили евакуацію 40 тисяч людей через загрозу хімічної аварії
23.05.2026, 12:48 • Олігархи „Putins zyprische Geldwaschanlage": Die Direktorin von Mettmann Public Company Limited, Oxana Hadjipavlou, geriet wegen Schemen zum Abzug russischer Millionen ins Blickfeld
23.05.2026, 12:33 • Події Паливна криза в Севастополі: на АЗС черги та обмеження через нестачу бензину
23.05.2026, 12:33 • Конфлікти Білий дім розглядає силовий сценарій щодо Ірану на тлі провалу переговорів
23.05.2026, 12:12 • Війна Путін знову заявив, що втрати Росії у війні "не були марними"
23.05.2026, 12:09 • Події У США змінюють правила отримання "зеленої карти": мігрантам доведеться виїжджати
23.05.2026, 12:06 • Події Польща готує нові правила для українців після 2027 року: допомогу залишать не всім
23.05.2026, 12:06 • Події У Львові потяг «Ужгород – Одеса» на смерть збив 20-річного хлопця
23.05.2026, 12:03 • Події Ексречниця президента Тайваню заявила, що Сі Цзіньпін небезпечніший за Путіна
23.05.2026, 10:24 • Війна У Миколаєві внаслідок ворожої атаки пошкоджена адмінбудівля
23.05.2026, 09:42 • Війна На Харківщині за добу під обстрілами загинули троє людей, ще п'ятеро поранені
23.05.2026, 09:39 • Події Сенатори США вимагають від Гегсета розблокувати 600 мільйонів доларів для України та Балтії
23.05.2026, 09:36 • Війна Іран "приватизував" Ормузьку протоку і вимагає податки від техногігантів світу
23.05.2026, 09:36 • Війна Росіяни збирають сотні FPV-дронів із деталей захоплених українських БПЛА
23.05.2026, 09:33 • Війна Вночі окупанти атакували Полтавщину дронами, є пошкодження
23.05.2026, 09:30 • Події SpaceX вперше запустила найбільшу ракету у світі Starship V3
23.05.2026, 09:24 • Війна Удар по логістиці окупантів: дрони атакували стратегічний
23.05.2026, 09:15 • Події Рубіо прибув до Індії після суперечок через мита і контакти США з Китаєм
23.05.2026, 09:03 • Події Смертельний вірус на борту: ВООЗ підтвердила зараження
23.05.2026, 08:57 • Війна Реактивні «Шахеди» та дрони-імітатори: Росія випустила по

Про розслідувач
Чиновники Депутати Прокурори Судді Силовики Олігархи Бізнесмени Корупція Конфлікти Події Війна Архів

2022–2026 © Розслідувач.інфо
Політика конфіденційності
0.095401

нафтовий вузол Краснодарського краю РФ

хантавірусом на голландському круїзному судні MV Hondius

України 124 повітряні цілі